

Az exotikus népek sportja

Irta Pálfy György

Ebben a szakaszban az Európán kívül élő művelt népek (hinduk, japánok, kínaiak) sportját ismertetjük. E népeknek ősi sportjaik vannak, melyek az európai művelődés befolyásától mentesen, évszázadokkal, vagy talán évezredekkel ezelőtt fejlődtek ki. Egyik-másik ma már nem is él, a többiek is lassan háttérbe szorulnak a diadalmasan előrenyomuló európai sportágakkal szemben. Főként népies sportokról lesz itt szó. Velük teljes igazolását leli az az állítás, hogy minden nép sportol és minden korban sportolt.

Kína, a földkerekség legrégebb művelt állama, már évezredekkel az európai időszámítás kezdete előtt, virágzó sportkulturával, sőt testnevelési rendszerrel bírt. Ők alkalmazták elsőnek a gyógytornát. Ők alapították az első testnevelő iskolákat. Sportjuk, miként másutt is, a vallásból sarjadt ki. A *Kong-fu* néven ismeretes tornarendszerüket a papok alapították és fejlesztették ki, a Kr. e. V. században élt Tamo nevű buddhista pap feljegyzése szerint magának Tao-nak, a világbölcsesség istenének utmutatása alapján. A *Kong-fu* keletkezésének történeti ideje a Kr. e. 2698. évre, Hoang-Ti császár uralkodásának idejére tehető és mindenestre csodálatos jelenség, hogy a gyógyászat a kuzulás helyett már ilyen korán a gyógytorna fejlett formájában jelentkezik. Gyakorlataiban meglepő rokonságot mutat a mi modern tornánkkal és mindig megfelelő légzési gyakorlatokkal van összekötve. Az egyes gyakorlatok — számuk sok száz — az egyes betegségeknek megfelelően váltakoznak és formájuk szigorúan elő van írva. A *Kong-fu*, mint a betegségek megelőzésének és elhárításának preventív eszköze, Kínában még ma is nagy kedveltségnek örvend.

A kínaiak már Kr. e. 2722-ben, Csín-Nong-Sonan-Juan császár uralkodása alatt vasból készítették fegyvereiket és különféle kardokat gyártottak. A vivás művészete a Kr. e. XXII. században náluk már virágzásban volt és császári támogatás mellett négy évszázaddal később vivóiskolák alakulnak. Legkedveltebb vivófegyverük a kard.

Különféle labdajátékot ismernek, köztük a futballhoz hasonlót is, legkedveltebb népies sportjuk mégis a sárkány- és kakasviadal. A sárkányviadal abban áll, hogy az ellenfelek egymás levegőbe bocsátott papírsárkányait tönkretenni iparkodnak, akár úgy, hogy a tartó madzagot eltépik, vagy összekuszálják, akár úgy, hogy a madzag érdes felső részével az ellenfél madzagját elfürészelik. A kakasviadal az »állat-hecc« egy neme, két feldühösített kakas harca egymással, egy ringszerű alkotmányban — végkimerülésig.

Kína jelentősége a sportban azért kiemelkedő, mert az ázsiai kultúrkörben ő terjesztette el a sportot. Legjobb tanítványa Japán volt, amely sportra való rátermettségével sokban felül is multa mesterét.

Japán sportja kínai hatás alatt fejlődött ki. Nem ő volt a felaláló, de ő lett a fejlesztő. Változatlanul átvette a sárkány- és kakasviadalokat, de továbbvitte és fejlesztette a vivást, a labdajátékokat. Legnagyobb eredményt a birkózásban ért el, melynek lelkes művelője. A birkózás kötelező tantárgy az iskolákban. A birkózásnak két formáját ismerik: a sumo-t és a dzsiu-dzsiu-t. A sumo az ősbibb forma, de ma már csak hivatásos versenyzők művelik. A sumo jóval Krisztus születése előtt keletkezett. Történeti feljegyzés szerint az első sumo-mérkőzés Kr. e. 24-ben folyt le és pedig a következőképpen: Taimono Kehaja, a nagy erejéről és bölcsességéről híres japán nemes megjelent Suinin császárnál és megkérte, írjon ki részére birkózóversenyt, mert az egész birodalomban nem tudott olyan férfit találni, aki erőben felülmúlná őt. A császár kegyesen teljesítette a kérést és kiírta az első birkózóversenyt. Taimono Kehaja azonban megjárta, mert a jelentkező ellenfél, Nomí-No-Sokune legyőzte. Később, a Kr. u. VIII. században, amikor Nara volt Japán fővárosa, Sonin császár a birkózást a vallásos szertartás részévé avatta és ez a szokás 1606-ig fennmaradt. Ez idő alatt a sumo nagyon népszerű lett, megállapították szabályait, bírót állítottak stb. 1640 óta, amikor szokásba jött, hogy templomépítkezési célokra Jeddo utcáin nyilvános birkózóversenyeket rendeztek, a birkózás hivatásos versenyzők (sumatori) kezébe került. A sumatori-k valószínűleg kasztot alkotnak. Az átlagos embernél jóval magasabbak és

150--160 kilós hustömegek. Csaknem mezitelenül küzdenek, csak egy ágyékkötőt viselnek. A versenyszabályok szigorú betartására a bíró karddal kezében ügyel. Formájára nézve a sumo szabad birkózás, melyben a fájdalmat okozó, vagy a testi épséget veszélyeztető fogások tiltva vannak. Győztes az, aki ellenfelét földre viszi, vagy kiszorítja a birkózó-helyről.

A dzsiu-dzsicu kb. 200 évvel ezelőtt jött divatba. Inkább önvédelmi, mint sportszerű birkózás. Bár tudományos alapon épült fel, fogásai sokszor veszélyeztetik a testi épséget, s ezért, mint sport, a japánoknál sem örvendett tulságos népszerűségnek. Mint sportszerű birkózást a japánok nem a dzsiu-dzsicu-t, hanem annak finomított változatát, a judo-t üzik. A judo-t az 1900-as évek táján Sigoro Kano alapította meg s ma oly népszerű, hogy az összlakosság kilenczederésze gyakorolja. Van a dzsiu-dzsicu-nak egy másik faja is, a kendo, amelyet a katonai kiképzésben alkalmaznak.

A vivás művészetében, a kenjutsu-ban a japánok a sinae-nak nevezett kb. egy méter hosszú bambuszbotokkal gyakorolják magukat. A sinae-t két kézzel fogják. Arcukat maszkkal, felsőtestüket mellvérttel védik. Vágások csak a felsőtestre vannak megengedve.

Nagyon kedveltek Japánban a labdajátékok. Többnyire Kinából importálták őket. A japán arisztokrácia még ma is gyakorolja a Kinából a VII. század körül behozott dakyu-t, a lovaspólónak egy nemét. Két csapat játsza 7—7 játékosal. Egy másik lovasjátékuk, a caroussel-szerű samurai odori, kiment a divatból. A VII. századtól kezdve kedvelt nemesi szórakozás volt egy futballhoz hasonló labdajáték. A ping-pong japán eredetű.

Az uszást és műugrást nagy kedvvel kultiválják a japánok és bennük határozott tehetségek.

Felemlítésre méltó jelenség Japán fejlett női sportja (labdajátékok, nyíllövés, atlétika).

A hinduk sportja, magas műveltségükhöz viszonyítva, szegényes. Különösen szegény a népies sportjuk. Az alsóbb osztályok által üzött sportok között az általánosan elterjedt sárkány- és kakasviadalon kívül felemlíthető a szabadbirkózás (Lahore-ban), a chinton nevű dobós labdajáték (Siam és Birma), a lovasjátékok (Jáva). Főuri sportjuk a vadászat és a lovaspólo, amely angol közvetítés révén tőlük került Európába.

III. FEJEZET

A sport kialakulása és szerepe az egyes kulturákban

Ókor

Irta Pálffy György

A modern sportnak, amely Európából kiindulva meghódította az egész világot, úgy, hogy ma már jogosan mondhatjuk egyetemes emberi tevékenységnek, ősi multja van. E multnak történetét, a sport fejlődésének és kialakulásának történetét, valamint a sportnak az egyes népek társadalmi és kulturéletében elfoglalt szerepét egy új tudományág, a sporttörténetírás kutatja és magyarázza. A tudományos felkészültséggel dolgozó sporttörténetírás azonban csak napjainkban született meg. Éppen csak munkába kezdett és egészen szűz területen munkálkodik. Egy kétségtelen igazságot azonban máris kimutatott és pedig azt, hogy a sport nem a modern kor vívmánya, hanem együtt született és együtt fejlődött az emberiséggel. Minden kor és minden nép faj sportolt. A sportolás mikéntjében vannak ugyan különbségek, ezek azonban nem lényegesen fontosak. Kimutatta továbbá a sporttörténetírás azt is, hogy a sport és az általános művelődés kölcsönösen hatással voltak egymásra, hogy a sportolás és a sportolás szervezettsége egy-egy nép műveltségétől és általános világfelfogásától függ. Az az igazság, hogy a sport egykoru az emberiséggel, továbbá, hogy minden nép faj sportolt, egy más fejezetben (»Primitív népek sportja«) leli igazolását, itt célunk azon állítás igazolása lesz, hogy minden korbéli sportolt és hogy a sport fokmérője a kulturának.

Kezdjük a legrégebbi kultúrnépnél, az *egyiptomiaknál*. Sportjukról írott emlékek nem, csak képzőművészeti alkotások tanuskodnak. Ezek az emlékek azonban visszavezetnek bennünket a Kr. e. 2600 évig, sőt még messzebb. A XII. dinasztia uralkodása alatt épült Beni Hassán templomán és sírokon csodálatos plasztikai készséggel kidolgozott számtalan sportképpel találkozunk. A vadászaton és a lovassporton kívül különösen a labdajátékok, a birkózás, a torna és a vívás szolgáltatott bő séges anyagot szobrászatuknak és festészetüknek. Ha csodálkozással látjuk is, hogy a művész mily hozzáértéssel ábrázolta az álló és parterre birkózás legkülönbözőbb fogásait, ha meglepetéssel szemléljük is a változatos labdajátékokat, vagy a labdával folytatott zsonglörködést visszaadó festményeket; aligha lehet kétségünk aziránt, hogy a művész tárgyát nem a versenyszerű sport, nem a tömegsport szemléletéből merítette. Amit visszaadott, nem a nép, hanem a gazdagok szórakozása volt. A birkózók nem athléták, hanem akrobaták, a labdajátékosok zsonglörök és táncosnők voltak. A lovasok és vadászok a Fáraók vagy kíséretükből kerültek ki. Az »Istenek, királyok, papok« országában a szigorú kasztrendszer eleve kizárta a tömegsportot. Az egyiptomiaknál.